

Wysokie wartości fundamentem kształtowania autotelicznych postaw człowieka. Nawiązanie do myśli prof. dr. hab. Andrzeja Bałandynowicza – twórcy teorii wielopasmowej resocjalizacji z udziałem społeczeństwa

High values as the fundamentals of autotelic human attitudes with reference to Prof. Andrew Balandynowicz – the creator of the theory of multi-strand resocialization with the participation of the society

DOI: 10.25951/14349

Wprowadzenie

Każdy człowiek przychodząc na świat ma w sobie wszystko. Posiada wszystkie siły i środki, do których zaliczamy: intuicję, instynkt samozachowawczy, instynkty, popędy, rozum zmysłowy, rozum duchowy oraz doświadczenie. Człowiek przychodzi z całym tym bogactwem, które w pedagogice nazywamy zasobami i potencjałami rozwojowymi. Tylko na bazie sił i środków można budować cele, realizację zadań oraz wszystko, co jest związane z określonymi marzeniami i działaniami. Wszystko to przebiega w następujących wymiarach: egzystencjalnym, komunikacji z innymi, integracji. Przebiega w wymiarze łączenia się z rodem ludzkim jako całością. Uświadomić sobie należy, że człowiek przychodzi na świat nie po to, żeby żyć dla samego siebie, lecz po to, aby urzeczywistnić całość. Człowiek jest częścią całości i jest częścią wszechświata. Jeżeli jesteśmy częścią całości, to muszą zachodzić pomiędzy nami a otoczeniem pewne wymienione wcześniej procesy: procesy życia, komunikacji, procesy integracji i wartościowania – celów, sensu oraz jakości naszego życia, wspólnoty i całego rodu ludzkiego. Te wzajemne przepływy świadczą o potrzebie bycia złożonością strukturalną. Ludzie są różni i każdy ma prawo do swoich poglądów, swojej odrębności, inności jako wartości samoistnej. Człowiek wzbogaca się poprzez kontakt z osobami o innym światopoglądzie, odmiennych od siebie ocenach i wartościowaniach. Ci inni, ci odmienni pozytywni, są to osoby, z którymi się spieramy i walczymy, ale nie wojujemy, z którymi prowadzimy dialog nie potępiając ich, których możemy nieakceptować, ale nie

eliminować. Człowiek przychodzi na świat, by kochać i emanować miłością, na poziomie zjednoczenia z innymi. Wówczas miłość staje się elementem oblubieńczego reagowania. Człowiek buduje drugą osobę poprzez wzajemne dzielenie się nadwyżkami tego, czego sam ma pod dostatkiem. Można to otrzymać od osoby innej, różniącej się, niegodzącej się ze mną. Łączenie się w kierunku zjednoczenia się człowieka z całością prowadzi także poprzez miłość do tych, którzy potrzebują pomocy i wsparcia. Jest to wsparcie na poziomie działania: uczącego, modelującego, pomocowego. Działania pomocowe powinny opierać się zawsze na zauważaniu ludzi gorszych, wykluczonych, pozbawionych szansy rozwoju. Także tych, którzy spotykają się z opresją, bojaźnią i wycofaniem.

Profesor Andrzej Bałandynowicz często podczas wystąpień posługuje się określeniem, że: „Człowiek codziennie umiera, by na nowo się narodzić. Umiera, na zasadzie eliminacji problemów oraz trudności, aby pozyskać na poziomie pomocy – szansę rozwoju”.

Każdy człowiek ma w życiu sytuacje trudne i spotyka się z sytuacjami konfliktowymi. Człowiek nie musi mieć sił i środków tworzących jego świat psychiczny, społeczny i duchowy, by za każdym razem umieć rozwiązać problem i wyjść na poziom dobrostanu zdrowia. To może być osoba cierpiąca, dotknięta chorobą, odrzucona przez przyjaciół, izolowana w wyniku czynu przestępczego bądź z pewnym stopniem upośledzenia umysłowego czy inwalidztwa. W takiej sytuacji miłość powinna być oparta na szlachetności, cierpliwości oraz wyrozumiałości.

Nowe reguły myślenia w naukach społecznych – rola paradygmatów

W myśli pedagogicznej mamy do czynienia z myśleniem na poziomie paradygmatów. Każdy czas, miejsce, czasoprzestrzeń wymaga zawsze nowych paradygmatów. Żyjemy w czasach przełomu wieków: XX i XXI, dlatego pewne zjawiska należy rozpoznawać w nowych regułach myślenia. Jedną z nich jest paradygmat kontekstu. Kontekst to otoczenie wewnętrzne i zewnętrzne.

To, co zrobił Abraham Maslow, twórca hierarchii potrzeb, a także prof. Kazimierz Dąbrowski na poziomie paradygmatu kontekstu, musimy przekuć w myślenie kontekstowe. Człowiek musi żyć na poziomie odkrywania swoich zdolności, zainteresowań oraz tworzenia świata celów i jakości życia. Paradygmat współlistnienia jest diagnozą sytuacji, a paradygmat równowagi zwróceniem uwagi na równowagę czynników wewnątrz i zewnątrz.

Podążamy za myślą A. Bałandynowicza, który podczas wykładu prowadzonego w Akademii Wymiaru Sprawiedliwości w Warszawie stwierdził, że:

Aktualnie nauka dokonuje kastracji i mamy do czynienia z tzw. postprawdą, ponieważ łamiemy paradygmat równowagi. Wydobywamy z zespołu czynników ingerujących w istotę to, co nam się podoba. Budujemy treść, która nie odpowiada istocie zjawiska. Dzisiaj odrzucamy ontologię i istotę, urabiając treścią rzeczy, myśli, byt, duchowość. Trzeba określić byt i dopiero ten byt przenieść na współczesną treść, ale treść musi być zgodna z bytem. I to jest reguła równowagi w stosunku do tego co było. Przeszłość teraźniejszości, ale w kierunku przyszłości. Paradygmat zasadności, czyli wybieramy z tych wielu czynników i budujemy całość, dokonujemy gradacji, nie gubimy istoty, ale poprzez treść zachowujemy tę istotę. Nie dokonujemy kastracji, nie modyfikujemy, a dzisiaj za Owsiakiem mówimy: Róbta, co chceta. Wartością jest to, co jest treścią, ale bez istoty. Dokonujemy aberracji świata wartości (Bałandynowicz 2024, s. 347–348).

Abraham Maslow stworzył hierarchię potrzeb dotyczącą potrzeb podstawowych oraz potrzeb wyższego rzędu. Potrzeby wyższego rzędu nazwał rozwojowymi. Wiązał je ze sferą egzystencjalną człowieka. Nie rozbudowywał sfery wewnętrznej, tylko od razu sferę aparatu biologicznego wiązał ze światem społecznym. Dopiero teoria dezintegracji pozytywnej K. Dąbrowskiego pozwoliła A. Maslowowi stwierdzić, że świat wewnętrzny to jest świat tzw. pierwiastkowego sumienia, według personalizmu chrześcijańskiego psychiki i duchowości: celów i jakości życia człowieka, jego zainteresowań oraz zdolności. Na podstawie wymiany myśli i dzieła K. Dąbrowskiego *Teoria dezintegracji pozytywnej*, tłumaczonej na wiele języków świata, A. Maslow uzupełnił hierarchię potrzeb o tzw. świat psychoduchowy człowieka jako najwyższy podest jego człowieczeństwa, czyli rozwoju. Wartości świata duchowego jako rozumu duchowego składają się z następujących poziomów: sens życia, psychomotoryczność, emocje i uczucia, intelektualność, wyobrażenia – nie to, co jest, tylko to, co powinno być. Ja jestem odkrywcą i twórcą. Ja kieruję się intelektem. Intelektem, czyli myślę kategorią wiedzy i prawdziwości poznawczej opartej na nauce, a także na religii i wierze. Religia i wiara są dodatkowymi atrybutami wzmacniającymi duchowość człowieka.

Budowanie świata wartości w odniesieniu do teorii dezintegracji pozytywnej

Profesor Kazimierz Dąbrowski – polski doktor medycyny i filozofii, pedagog, psycholog kliniczny, przedstawiciel polskiej psychiatrii humanistycznej. Inicjator ruchu higieny psychicznej w Polsce. Założyciel i kierownik Instytutu Higieny Psychiczej, powiedział, że: „Człowiek idzie autostradą życia w kierunku

rozwoju wszechstronnego pod warunkiem, że świadomość duchową podporządkowuje rozumowi zmysłowemu” (Dąbrowski 1984, s. 37–45).

Dezintegracja pozytywna – teoria zdrowia psychicznego sformułowana została przez przedstawiciela ruchu higieny psychicznej w Polsce, K. Dąbrowskiego. Swoją zasadniczą koncepcję oparł na hierarchii wartości, czyli budowaniu układu wartości, gdzie wybory niższego rzędu są podporządkowywane wartościom rzędu wyższego. Proces budowania tej hierarchii jest z założenia twórczy i pełen niepowodzeń, dlatego psychonerwicę uważał nie za chorobę, a naturalny sposób tworzenia się tej hierarchii. Choroba to w jego ujęciu stan wyłączenia się jednostki z procesu transgresji, np. psychopatia (<https://pl.wikipedia.org> 2025).

Większość ludzi, tzw. normalnych, o ubogim środowisku wewnętrznym i niskiej wrażliwości ma silne popędy prymitywne. Oceniają osoby o wysokiej wrażliwości, ośmieszając ich niesprawność życiową spowodowaną głębszym pojmowaniem rzeczywistości. Zjawiska konfliktowe, z którymi mamy do czynienia w rodzinie, w życiu zawodowym, na ulicy, w autobusie bądź szkole – ujawniają powszechną dominację bardziej prymitywnych nad wrażliwymi. Pierwsi są zazwyczaj pewni siebie i egocentryczni, o wysokich zdolnościach przywódczych; ci drudzy – spychani na margines, traktowani jako „niebieskie ptaki”, ponieważ uciekają się do świata twórczego, do marzeń, wspomnień z lat dziecięcych, ideału przyjaźni i miłości. Należy pamiętać, że według teorii dezintegracji pozytywnej K. Dąbrowskiego osoby o tak rozbudowanym psychicznie środowisku wewnętrznym bardzo często tworzą wybitne dzieła, ale dla społeczeństwa pozostają obcy. Są inni, a to wystarcza, żeby traktować ich jako gorszych. Związane jest to z brakiem dostatecznego wpływu ludzi silnych duchowo na ludzi bezwzględnych i autorytarnych. W życiu codziennym osoby funkcjonujące na poziomie dezintegracji pozytywnej mają zazwyczaj utrudniony kontakt z otoczeniem, obfitujący w napięcia. Przekłada się to na przeżywanie przez nich przykrych stanów emocjonalnych. Odczuwają niepokój, poczucie winy i niższości wobec samego siebie. Większość osób pozytywnie nieprzystosowanych jest bogata wewnątrznie, ale często wykazuje się drażliwością i analizowaniem spraw trywialnych. To właśnie sprawia, że ich stosunki z otoczeniem nie układają się najlepiej. Należy podkreślić, że osoby twórcze i uzdolnione zazwyczaj w niesprzyjających warunkach zewnętrznych i z ogromnym wysiłkiem wewnętrznym „dorabiają się” upragnionego celu. W trakcie tego procesu mierzą się z narzucanymi przez otoczenie postawami i celami, a także krytyką na temat własnych ambicji i twórczych projektów. Według K. Dąbrowskiego tylko działania długotrwałe, polegające na przygotowywaniu programów doty-

czących rozwoju społeczeństwa, opartych na rozwoju wewnętrznym jednostki oraz twórczej rozbudowie świata psychicznego, mogą trwale zakorzeniać w człowieku zmiany widzenia tego co ludzkie.

Kształtowanie świata wartości u jednostki nieprzystosowanej – odniesienie do teorii probacji

Profesor Andrzej Bałandynowicz – prawnik, kryminolog, penitencjarysta badający zjawiska społeczne z zakresu filozofii prawa, penologii, socjologii, psychologii, pedagogiki i filozofii zdrowia. Założyciel jedynej na świecie Katedry Pedagogiki Pokoju i Probacji. Protoplasta Światowego Uniwersytetu Pokoju. Twórca karania wolnościowego, ograniczającego kary izolacyjne na rzecz resocjalizacji z udziałem społeczeństwa – probacji. Krytykuje działania segregacyjne; postuluje wspomaganie osób karanych w nabywaniu umiejętności komunikacyjnych, rozwojowych, przystosowawczych oraz wartości kreujących ich tożsamość. Głosi potrzebę przyznania im prawa do wyboru i swobodnego zaciągania zobowiązań wobec wspólnoty – jest to podstawowe wyzwanie dla człowieka zwracającego się ze swoimi problemami. Autor trzech teorii naukowych z zakresu nauk kognitywistycznych, w tym penitencjarystyki: teorii zhumanizowanego odwetu dla kary pozbawienia wolności; teorii probacji – wielopoziomowego udziału społeczeństwa w wykonaniu kar; teorii inkluzyjnej readaptacji skazanych do życia na wolności. Aktywnie uczestniczy w życiu naukowym: międzynarodowy ekspert do spraw więziennictwa i systemów penitencjarnych, prezes honorowy Polskiego Towarzystwa Higieny Psychiczej, członek Polskiego Towarzystwa Suicydologicznego, członek Polskiego Towarzystwa Kryminologicznego, członek Polskiego Towarzystwa Penitencjarnego, członek honorowy Polskiego Towarzystwa Etycznego, założyciel Polskiego Stowarzyszenia Penitencjarnego (Bałandynowicz 2004).

Nawiązując zatem do myśli A. Bałandynowicza możemy stwierdzić, że każdy człowiek, który jest przedstawicielem wybranego przez siebie światopoglądu oraz reprezentuje określony relatywizm ocenny, może mieć także w sobie obowiązek moralny względem innych. Ten obowiązek moralny polega na tym, że Ja jestem sobą, ale nie mogę sobą eliminować innych. Człowiek ma więc obowiązek moralny pozwalający mu wzrastać na poziomie przekazu wiedzy, który buduje poprzez podejście: racjonalne, realne, materialne, duchowe, empiryczne i systemowe działania. Te środki i ta strategia pozwalają człowiekowi wzrastać, ale nie mogą być skażone światopoglądem, oceną i relatywizmem ocennym.

Probacja jest nową filozofią karania. Nie oznacza to, że przestępca zostaje zwolniony od ponoszenia konsekwencji prawnych bądź moralnych. Probacja jest formą bardziej dolegliwą od tradycyjnego karania, ponieważ ma wzbudzić w przestępcy wyrzuty sumienia.

Wiek XIX przyniósł rozwój programów mających na celu resocjalizację przestępców w więzieniach opartych na zachowaniu podstawowych praw człowieka – prawa do godności i autonomii. Przełom XIX i XX wieku charakteryzował się powstaniem nowych kierunków w dziedzinie resocjalizacji, zmieniających pojęcie przestępczości i kryminologii. Przestępczość uznana została za oznakę dezorganizacji społeczeństwa oraz samego sprawcy, resocjalizacja oznaczała integrację skazanego ze społeczeństwem oraz zmianę całego społeczeństwa i instytucji społecznych. Od XX wieku zaobserwować można położenie głównego nacisku na resocjalizację w społeczeństwie otwartym, związaną z filozoficznym podejściem do humanitarnego traktowania sprawców przestępstw, obejmującą każde działania mające na celu pomoc skazanemu w powrocie na drogę prawa. Działalność probacyjna skoncentrowana jest nad dysfunkcjami psychospołecznymi, tj. problemami z zakresu interakcji pomiędzy jednostkami, zarówno pojedynczą osobą, jak i społecznością, a ich środowiskiem fizycznym, materialnym i społecznym. Praca probacyjna rozwinęła wiele metod interwencji – dla rozwiązywania problemów psychospołecznych jednostek oraz ich rodzin powstała strategia – caseworku. W sytuacji wspomagania niewydolnych środowisk rodzinnych bądź innych grup przydatna jest technika terapii grupowej; na poziomie makrostruktury społecznej dla osób, które z powodów psychologicznych, fizycznych czy społecznych nie są w stanie prawidłowo funkcjonować w istniejącym układzie grupowym została rozwinięta opieka rezydencjalna w ramach pomocowej działalności środowiskowej (Bałandynowicz 2004, s. 766).

Każdy przestępca nie ma pokoju wewnętrznego. Kurator powinien w sobie stworzyć pokój wewnętrzny, żeby dać innemu. Jeżeli czegoś nie ma, to nie mogę dać. Jeżeli czegoś nie posiadam, to nie mogę zaszcześcić w innym. Jeżeli czegoś nie ma, to jest to niebyt. Więc mogę dać tylko dobro. Św. Augustyn w *Państwie Bożym* napisał, że:

Byt, czyli istota to jest dobro, czyli immoralność: prawda i piękno, szlachetność, uczciwość, spontaniczność, wyrozumiałość. A jeżeli tego nie ma, to nie istnieje byt. Nie ma człowieka. To jest przedmiot. On istnieje w kategoriach niebytu. Czegoś, co nie jest istotą, cechą konstytutywną określającą jego jestestwo (Św. Augustyn 2021, s. 650–943).

Rozumienie na poziomie etyki wyzwalającej normy immoralne, czyli tego, czego nie ma, a być powinno. Sprawiedliwa kara, którą A. Bałandynowicz zde-

finiował od strony niepowtarzalności, epizodyczności, usprawiedliwionej dolegliwości i chęci poprawy. Poprawiamy się, kiedy spotykamy się z ofiarą, poprzez restytucję czynu i pojednanie wspólnotowe. Przywołując myśl prof. Bałandynowicza, który stwierdza, że osadzeni mają świadomość i mają rozum. Mają zakłócenia w drugim sumieniu podstawowym, czyli świecie duchowym, który trzeba pobudzić. Temu ma służyć kurator. Karanie przez społeczeństwo to jest wyrównanie szkody, a resocjalizacja nie jest przebudową osobowości. Przyjęło się, że należy zmienić wszystkie cechy, zasoby i potencjały człowieka. Skazany zna doskonale prawo i przepisy prawa, strony internetowe, wie, co minister powiedział i co ma powiedzieć, ponieważ oni siedząc w więzieniu mają czas na wszystko.

Praca w modelu kurateli profesjonalnej, aktywizacyjnej jest terapią na rzecz wyzwalania sił i środków, które mają doprowadzić do równowagi. I dlatego kurator jest specjalistą, dającym skazanemu świat wartości. Na podstawie czterdziestoletnich badań longitudinalnych, prowadzonych nad recydywistami, A. Bałandynowicz wnioskuje, że w grupie 2 tys. badanych recydywistów penitencjarnych miał tylko jeden przypadek skazanego, który przeżył winę psychiczną. Należy podkreślić, że wina psychiczna nie ma nic wspólnego z winą normatywną. Według zwolenników czystej teorii normatywnej winę ustala się wtedy, gdy sprawcy można zarzucić, że w czasie swego bezprawnego czynu karalnego nie dał posłuchu normie prawnej, chociaż można było podporządkowania się normie prawnej od niego wymagać. Poczucie winy to jest odpowiedź sumienia pierwiastkowego w kierunku spotkania z ofiarą i pojednania się z nią. Każdy człowiek ma instynkt samozachowawczy, więc nie można zgubić czegoś, co jest cechą człowieka.

Jan Paweł II powiedział, że „profesjonalizm prowadzi do perioryzmu” (2005, s. 45). Perioryzmu, czyli czegoś negatywnego. Człowiek, który uważa, że jest doskonały, rzeczowy, przedmiotowy, w działaniu jest najbardziej niebezpieczny. Uzbrojenie w przedmiotowość i rzeczowość tworzy świadomość: osobową, indywidualną, rzeczową, instrumentalną, a mówiąc za Zbigniewem Zaborowskim: nieświadomość subtelna, nieświadomość psychiczną, nieświadomość najwyższego rzędu refleksji (Zaborowski 2002, s. 65–67).

Warto podkreślić, że wszystkie nakazy i zakazy jakie są, tworzą tzw. atrybucję zewnętrzną i nie towarzyszą wykształceniu atrybucji wewnętrznej. Jeżeli człowiek kształtuje w sobie atrybucję zewnętrzną, to ulega wówczas manipulacji i psychomanipulacji ze strony innych. W rezultacie staje się on trybikiem w inżynierii społecznej.

Podsumowanie

Obserwując wśród społeczeństwa XXI w. postępujące wypaczenie etyczno-moralne pragnę podkreślić, że tematyka wysokich wartości w odniesieniu do budowania kręgosłupa moralnego człowieka powinna być traktowana priorytetowo. Podsumowując niniejszą publikację wnioskuję, że przychodzimy na świat nie po to, aby pokazać swój egoizm, nie po to, aby stać się osobowością narcystyczną, nie po to, by pokazać swoją nadrzędność w dominacji nad innymi, nie po to, aby podporządkowywać słabszych sobie mając władzę formalną do rozkazywania, dyrygowania i sterowania zewnętrznego. Przychodzimy na świat nie po to, by manipulować innymi bądź być manipulowanymi, lecz aby zauważyć, że jesteśmy częścią całego rodu ludzkiego.

BIBLIOGRAFIA

- Balandynowicz A. (2001), *Człowiek częstką wszechświata. Rozważania antropologiczno-filozoficzne i filozoficzno-prawne*, wyd. 2, Warszawa: Difin.
- Balandynowicz A. (2004), *Wielka encyklopedia prawa*, wyd. 2, Warszawa: Wydawnictwo Prawo i Praktyka Gospodarcza.
- Balandynowicz A. (2007), *Prawo bez wartości – prawo pozbawione sumienia a problem manipulacji społecznej*, w: B. Gujska, *Współczesne metody manipulacji i psychomanipulacji a zdrowie psychiczne*, Warszawa: Polskie Towarzystwo Higieny Psychiczej.
- Balandynowicz A. (2019), *Probacja i resocjalizacja z udziałem społeczeństwa. Rozważania antropologiczne*, wyd. 3, Warszawa: Wolters Kluwer.
- Balandynowicz A. (2024), *Natura człowieka źródłem prawa pierwiastkowego*, Warszawa: Akademia Wymiaru Sprawiedliwości, s. 347–348.
- Balandynowicz A. (2024), *Podmiotowość człowieka a tożsamość prawa*, Warszawa: Akademia Wymiaru Sprawiedliwości.
- Balandynowicz A., Jagiełłowicz A.B. (2023), *Izolacja i wykluczenie w systemie sprawiedliwości karzącej. Między sprzeciwem a akceptacją*, Wrocław: Wydawnictwo Akademia Pióra.
- Dąbrowski K. (1974), *Zdrowie psychiczne a wartości ludzkie*, Warszawa: Polskie Towarzystwo Higieny Psychiczej.
- Dąbrowski K. (1979), *Dezintegracja pozytywna*, Warszawa: Państwowy Instytut Wydawniczy.
- Dąbrowski K. (1982), *Pasja rozwoju*, Warszawa: Polskie Towarzystwo Higieny Psychiczej.

- Dąbrowski K. (1984), *Osobowość i jej kształtowanie poprzez dezintegrację pozytywną*, Lublin: Polskie Towarzystwo Higieny Psychicznej.
- Dąbrowski K. (1986), *Trud istnienia*, Warszawa: Wydawnictwo Wiedza Powszechna.
- <https://pl.wikipedia.org> (hasło: Dąbrowski Kazimierz).
- Jan Paweł II (2005), *Pamięć i tożsamość*, Kraków: Wydawnictwo Znak.
- Krąpiec M.A. (1995), *Dzieła. Dlaczego zło? Rozważania filozoficzne*, Lublin: KUL.
- Krąpiec M.A. (1996), *Psychologia racjonalna. Dzieła*, Lublin: KUL.
- Lacan J. (1996), *Funkcja i pole mówienia w psychoanalizie*, Warszawa: Wydawnictwo KR.
- Legaz y Lacambra L. (2000), *Prawo naturalne i wiedza naukowa czy myślenie magiczne?*, w: M. Szyszkowska, *Zarys filozofii prawa*, Białystok: Wydawnictwo Temida 2.
- Maslow A. (1986), *W stronę psychologii istnienia*, Warszawa: Wydawnictwo PAX.
- Mról A. (2008), *Rozwój osobowy człowieka. Badania w kontekście teorii dezintegracji pozytywnej Kazimierza Dąbrowskiego*, Lublin: KUL.
- Tarkowska E. (2000), *O ubóstwie i moralności*, w: *Kondycja moralna społeczeństwa polskiego*, red. J. Marciański, Kraków: Wydawnictwo WAM.
- Św. Augustyn (2021), *Państwo Boże*, Kraków: Wydawnictwo Vis-a vis / Etiuda.
- Zaborowski Z. (2002), *Człowiek jego świat i życie. Próba integracji*, Warszawa: Wydawnictwo Akademickie Żak.

STRESZCZENIE

Prof. dr hab. Andrzej Bałandynowicz jest profesorem nauk prawnych w zakresie kryminologii i penitencjarystyki. W swoich rozważaniach teoretycznych oraz w badaniach empirycznych podejmował również zagadnienia dotyczące aksjologii. W niniejszym artykule poruszone zostały z tej dziedziny następujące kwestie: rola paradygmatów w naukach społecznych; budowanie świata wartości w odniesieniu do teorii dezintegracji pozytywnej; kształtowanie świata wartości u jednostki nieprzystosowanej w odniesieniu do teorii probacji. W Polsce wielu badaczy na przestrzeni wieków dogłębniej analizowało tę tematykę. Profesor Kazimierz Dąbrowski w swoich badaniach empirycznych przyjął, że wysokie wartości to fundament prawidłowej socjalizacji społecznej. Do nich należy także i prof. Andrzej Bałandynowicz, łączący w swoich badaniach empirycznych podejście aksjologiczne, które stanowi podstawę polityki kryminalnej państwa. Wysokie wartości powinny scalać człowieka ze wspólnotą. Rozwój relacyjności i więzi podmiotowej z innymi polega na akceptacji siebie, swoich wad i braków, a także akceptowaniu własnych zasobów i umiejętności. Człowiek jest istotą niedoskonałą i nie powinien zakładać masek na widowni społecznej. Stawanie się twórcą i odkrywcą samego siebie następuje poprzez pokonywanie sytuacji trudnych i konfliktowych. Niniejszy tekst

skłania do głębokiej refleksji nad jakością życia, jego celem i sensem. Wartości wysokiego rzędu powinny uruchamiać w człowieku postawy heroizmu, altruizmu oraz miłości braterskiej, która daje siły witalne do rozwoju. Umacnianie w sobie postaw autotelicznych powoduje, że życie człowieka przestaje się opierać na konsumpcjonizmie. Staje się ono solidnym fundamentem, pełnym prawdy, dobra i piękna.

SŁOWA KLUCZOWE: wartości, człowiek, resocjalizacja, społeczeństwo, probacja, readaptacja społeczna

SUMMARY

Full Professor habilitation doctor Andrew Balandynowicz is a professor of legal sciences in the field of criminology and penitentiary studies. In his theoretical and empirical research, he also address the issues related to axiology. This article covers the following issues: the role of paradigms in the social sciences; building the world of values in relation to the theory of positive disintegration; shaping the world of values in case of a maladjusted individuals in relation to the theory of probation. In Poland, many researchers have analyzed this topic in over the centuries. In his empirical research, Professor Casimir Dabrowski assumed that high values are the foundation of proper socialization process. Professor Balandynowicz, as the researcher in this area, combines in his empirical research the axiological approach that constitutes the basis of the state's criminal policy. High values should, undeniably, integrate a person with the community. The development of relationship and bonds with others consists of self acceptance, accepting own flaws and shortcomings, as well as resources and skills. A man is an imperfect being and should not put on masks as far as social situations are concerned. Becoming a creator and discoverer of oneself occurs through overcoming difficult and complicated situations. This publication encourages a deep reflection on the quality of life, its purpose and meaning. High-order values should trigger in a person the attitudes of heroism, altruism and brotherly love, which generate vital forces for development. Strengthening autotelic attitudes in oneself means that a person's life is no longer based on consumerism. It is becoming solid foundation, full of truth, goodness and beauty.

KEYWORDS: values, person, resocialization, society, probation, social readaptation